

ศัตรูพืชที่สำคัญต่อการปลูกบัว ได้แก่

1. เพลี้ยไฟ เพลี้ยอ่อน ไรแดง

มักมีการระบาดมากในช่วงที่มีอากาศร้อนแห้ง

ใบดกลายกระเียน สาเหตุจากเพลี้ยไฟ

2. หนอนซอนใบบัว

พบการระบาดตลอดทั้งปี

หนอนศัตรูพืชในนาบัว

3. โรคใบจุดและโรครากเน่า

สาเหตุเกิดจากเชื้อรา พบการระบาดช่วงที่มีอากาศร้อนชื้น

การป้องกันกำจัด

เกษตรกรควรเลือกใช้สารเคมีที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชนั้นๆ ตามคำแนะนำในฉลาก ควรใช้สลับกับสารเคมีชนิดอื่น เพื่อลดการต้านทานของแมลง นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการใช้สารชีวภัณฑ์ ทดแทนการใช้สารเคมี เพื่อความปลอดภัยของเกษตรกร และผู้บริโภค

บัวตัดดอก นำดอกบัวมาเข้ากำ กำละ 10 ดอก โดยแยกขนาดดอกออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่ ใหญ่ กลาง เล็ก จากนั้นห่อด้วยใบบัว แล้วนำไปจัดเรียงในตะกร้าที่เตรียมไว้ พร้อมน้ำดอกบัวให้ชุ่มชื้นเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้ดอกเหี่ยวเฉา

ฝักบัว (ฝักอ่อน ใช้ประดับ และฝักแก่ เพื่อบริโภคเมล็ด) นำฝักบัวที่เก็บได้มาเข้ากำ กำละ 10 ฝัก ห่อด้วยใบบัว โดยแยกคุณภาพของฝักตามความต้องการของลูกค้า พร้อมน้ำฝักบัวให้ชุ่มชื้นเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้ฝักเหี่ยวเฉา

ไหลบัว นำไหลบัวมาตัดแต่งส่วนที่ชำหรือแตกหักออก จากนั้นขัดล้างหนามบริเวณผิวไหล และล้างน้ำให้สะอาด นำมากำ กำละครึ่งกิโลกรัม บรรจุถุงเพื่อจำหน่าย และควรปิดปากถุงให้สนิท เพื่อรักษาคุณภาพ

การจัดเรียงกำบัวในตะกร้า

การตลาด

ตลาดที่สำคัญในการซื้อขายบัวตัดดอกและฝักบัวในประเทศไทย ได้แก่ ปากคลองตลาด ส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าไปรับซื้อหน้าสวน แล้วส่งต่อไปยังปากคลองตลาด ซึ่งเป็นจุดรวมของผลผลิตก่อนที่จะส่งขายไปในตลาดอื่นๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และตลาดภูมิภาค ราคาซื้อขายไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับฤดูกาล ปริมาณผลผลิตในตลาดและช่วงเทศกาล ตลาดของไหลบัวสด ส่วนใหญ่เป็นตลาดท้องถิ่น รวมถึงมีลูกค้าประจำมารับซื้อหน้าสวน เพื่อกระจายสินค้าไปจังหวัดอื่นๆ เช่น ราชบุรี นอกจากนี้ ยังมีการจำหน่ายในรูปแบบไหลดองบรรจุขวดเพื่อส่งออกต่างประเทศ แต่ยังไม่แพร่หลายนัก

ส่วนบัวประดับสามารถพบได้ทั่วไปในตลาดซื้อขายไม้ดอกไม้ประดับ รวมทั้งการซื้อขายสวนขยายพันธุ์ของบัวในช่องทางออนไลน์ ปัจจุบันมีการพัฒนาสายพันธุ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ผลิตสามารถกำหนดราคาขายเองได้

กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
www.doae.go.th

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร.2556.องค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สู่การเป็น Smart Officer ไม้ดอกไม้ประดับ.กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนา
การถ่ายทอดเทคโนโลยี.146 หน้า
ณ.นพชัย ชาญศิลป์ และรุ่งอรุณ ดอนจันทร์ทอง.ไม้ระบุปี.คู่มือการปลูกดูแลรักษา
และเทคนิคการผสมพันธุ์บัวประดับ.ชลบุรี: สถาบันราชชมงคลตะวันออก
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.24 หน้า
ดร.เสริมลาภ วสุวัต.2547. **บัวประดับในประเทศไทย**.กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.192 หน้า
เสถียรย์ รัชชิตวัน 2543. **ปลูกบัว**.กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.119 หน้า

ที่ปรึกษา : นางมาลินี ยุวนานนท์ ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
นางอัญชลี สุวจิตตานนท์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

เรียบเรียง : นางพิสมัย พึ่งวิกรัย ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมไม้ดอกไม้ประดับและไม้ประดับ
นางสาวดวงกมลวรรณ กบกันทา นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
กลุ่มส่งเสริมไม้ดอกไม้ประดับ สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร

บรรณาธิการ : นางรุจิพร จารุพงศ์ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร
นางสาวอำไพพงษ์ เกาเขียน นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการ
กลุ่มพัฒนาสื่อส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ออกแบบ : นายพิษณุวัฒน์ เสือประสงค์ นายช่างศิลป์ปฏิบัติงาน
กลุ่มศิลปกรรมส่งเสริมการเกษตร สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

พิมพ์ที่ : กลุ่มโรงพิมพ์ สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี

พิมพ์ครั้งที่ 1 : จำนวน 5,000 แผ่น มีนาคม 2562

จัดพิมพ์ : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การปลูกบัว

การปลูกบัว

บัว เป็นพืชน้ำเศรษฐกิจที่นิยมปลูกอย่างแพร่หลาย เพราะดอกมีสีสวยงาม เหมาะแก่การปลูกประดับ รวมถึงประเทศไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา คนไทยนิยมนำดอกบัวมาบูชาพระ นอกจากการใช้ประโยชน์ดังกล่าว ส่วนอื่นๆของบัว เช่น เมล็ด ไทล และราก สามารถนำไปประกอบอาหารได้ รวมทั้งมีสรรพคุณทางยา แหล่งผลิตบัวที่สำคัญในประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี นนทบุรี พระนครศรีอยุธยา นครสวรรค์ อุบลราชธานี และพัทลุง

ประเภทของบัว

แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1. ประเภทก้านแข็ง ส่งใบชูพื้นน้ำ หรือบัวหลวง อยู่ในวงศ์ Nelumbonaceae เป็นบัวที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจมากที่สุดในประเทศไทย จำแนกได้ 2 กลุ่ม คือ

1.1 กลุ่มที่มีลักษณะดอกเรียวยาวแหลม กลีบดอกน้อย มี 2 ชนิด คือ บุนชริก หรือบัวหลวงสีขาว และปทุม หรือบัวหลวงสีชมพู เกษตรกรนิยมปลูกเก็บฝักและผลิต ไทลบัวเพื่อบริโภค

1.2 กลุ่มที่มีลักษณะดอกตุม ป้อม กลีบดอกซ้อนจำนวนมาก มี 2 ชนิด คือ สัตตบุษย์ หรือบัวฉัตรสีขาว และสัตตบงกช หรือบัวฉัตรสีชมพู นิยมปลูกเพื่อตัดดอก

บัวปทุม

บัวสัตตบงกช

กลุ่มใบชูพื้นน้ำ

บัวประดับ

บัววิคตอเรีย

กลุ่มใบลอยผิวน้ำ

การปลูก ดูแลรักษา และรอบการปลูก

การใช้ประโยชน์	วิธีการปลูก	การเตรียมปลูก	ส่วนขยายพันธุ์	ระยะปลูก	การดูแลรักษาและรอบการปลูก	การเก็บเกี่ยว		
บัวตัดดอก	ปลูกในพื้นที่ขนาดใหญ่ คล้ายการทำนา	- ยกคันดินโดยรอบ สูงประมาณ 1.5 เมตร - เก็บเศษวัสดุและกำจัดวัชพืชออกให้หมด - ปรับพื้นที่ให้เรียบ - ไถตะ รอยปูนขาว ตากแดดไว้ 7 - 15 วัน แล้วไถแปรอีกครั้งหนึ่ง - เติมปุ๋ยคอก โรยละ 200 กิโลกรัม - ระบายน้ำเข้านา สูงจากพื้น 15 ซม. ทิ้งไว้ 3 - 5 วัน ให้ดินอ่อนตัว	ไหลที่มีข้อ 1-2 ข้อ มีใบเขียวอ่อนติด 1 ใบ	ระยะปลูกที่เหมาะสม คือ 2 X 2 เมตร พื้นที่ 1 ไร่ ใช้ไหลบัว 400 ไทล (ปรับระยะปลูกได้ตามความต้องการของเกษตรกร ซึ่งระยะปลูกที่ชิดกัน ทำให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูง แต่ขนาดดอกเล็ก)	- รักษาระดับความสูงของน้ำให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของบัว หลังย้ายปลูกระดับน้ำสูง 30 ซม. จากนั้นปรับเพิ่มตามความสูงของต้น จนอยู่ในระดับ 60-100 ซม. ส่วนการทึบแปลงเพื่อให้แตกกอใหม่ควรระบายน้ำออกก่อนการไถ - ระดับความสูงของน้ำมีผลต่อขนาดของดอก ระดับน้ำสูงดอกบัวจะมีขนาดใหญ่กว่าระดับน้ำตื้น แต่ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่า	แต่ละแปลง เก็บวันเว้นวัน (ดอก) และเก็บ 4 วัน/ครั้ง (ฝัก) โดยเริ่มเก็บตั้งแต่เช้าตรู่ ความยาวก้าน 50-60 ซม. ให้รักษาความชื้นตลอดช่วงการเก็บเกี่ยว เพื่อป้องกันเหี่ยวเฉา		
บัวเก็บฝัก		ไหลบัว		ระยะห่าง ระหว่างกอ 3 เมตร	3 เดือน		3 - 4 เดือน	3 เดือน
ไหลบัวเพื่อบริโภค		ปลูกไหล - สูตร 16-16-16 50 กก./ไร่ - ปุ๋ยหมัก / ปุ๋ยคอก - ฉีดปุ๋ยน้ำและฮอร์โมนเสริมทางใบ		เริ่มเก็บเกี่ยว	ทึบแปลงโดยใช้รถไถ เว้นกอไว้ 50 ซม. (ทึบ 3 รอบ/1 รอบการปลูกใหม่)		เริ่มเก็บเกี่ยว หลังทึบแปลง	ปีที่ 3 รื้อแปลง ปลูกไหลใหม่
บัวประดับ	ปลูกในภาชนะหรือพื้นที่ขนาดเล็ก	ปลูกบัวในภาชนะเล็กแล้วยกกลลงในอ่างขนาดปานกลาง	หน่อบัว ที่มีใบอ่อน 2-3 ใบ ควรตัดรากออกก่อนปลูก	จำนวนต้นที่ปลูกควรเหมาะสมกับขนาดของภาชนะ	- รักษาระดับความสูงของน้ำในนาประมาณ 80 ซม. - การไถบดดินเดิมในชั้นตอนทึบแปลงใหม่ สามารถใช้เป็นที่ใส่ปุ๋ยพืชสดทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีได้	เก็บวันเว้นวัน โดยเริ่มเก็บตั้งแต่เช้าตรู่ ขณะเด็ดไหล ให้ใช้นิ้วมือบีบบริเวณที่เด็ดเพื่อกันโคลนเข้าไหล		
บัวประดับ	ปลูกในภาชนะอ่าง พื้นที่ขนาดใหญ่	เติมดินปลูกลงในอ่างโดยตรง			- บัวที่มีการเจริญในแนวตั้ง เช่น บัวสาย บัวเผื่อน เป็นต้น ควรปลูกบริเวณกลางภาชนะ ส่วนบัวฝรั่งควรปลูกที่ขอบภาชนะ ให้อยอดหันออก - ควรใส่ปุ๋ยสูตรเสมอ และปุ๋ยละลายช้าอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งควรฝังปุ๋ยให้อยู่ใต้ดิน โดยอาจใช้กระดาษห่อปุ๋ยหรือทำปุ๋ยลูกกลอนฝังใต้ดินปลูก - เมื่อบัวแตกกอเพิ่มจำนวนมากขึ้น ควรแยกกอออก เพื่อลดความหนาแน่น - ควรเปลี่ยนดินปลูก เมื่อสังเกตเห็นว่า ใบและดอก เริ่มมีขนาดเล็กลง หรือดินเริ่มมีกลิ่น - ควรหมั่นเด็ดใบ/ดอกที่บานแล้วทิ้ง และควรเด็ดบริเวณโคนต้น เพื่อป้องกันการเน่าเสีย			

2. ประเภทก้านอ่อน ส่งใบลอยผิวน้ำ หรืออุบลชาติ อยู่ในวงศ์ Nymphaeaceae มีหลายชนิด เช่น บัวผัน บัวเผื่อน บัวสาย บัวฝรั่ง บัวจงกลนี บัววิคตอเรีย เป็นต้น บัวกลุ่มนี้นิยมปลูกเป็นไม้ประดับ เพราะสีสวยงาม

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ดิน : ดินเหนียว ดินร่วนเหนียว เพื่อรากใช้ยึดประคองต้น
น้ำ : ค่า pH 6-8 ระดับความลึกและขนาดผิวน้ำของน้ำขึ้นอยู่กับชนิดพันธุ์ของบัว
แสงแดด : แสงแดดเต็มที่ 5-6 ชั่วโมงต่อวัน
อุณหภูมิ : อุณหภูมิอากาศระหว่าง 20-30 องศาเซลเซียส อุณหภูมิน้ำต่ำกว่าอากาศ 2-5 องศาเซลเซียส บัวบางพันธุ์ ถ้าอุณหภูมิต่ำกว่าภาวะปกติ มีผลให้การเจริญเติบโต และการให้ดอกหยุดชะงัก แต่ถ้าอุณหภูมิสูงเกินไป ส่งผลให้เหี่ยวเฉาได้

